

jebb pedig római kori és elsősorban Árpád-kori objektumot találtunk. Az Árpád-kor emlékanyaga (közel negyven objektum) nagy része gödör, de találtunk vízelvezető árkot, félig földbe mélyített házakat, tüzelőhelyeket, néhány kemencét, amelyeket gyakran a lakóházak felhagyása után alakítottak ki. A település a 13. század folyamán szűnhetett meg. (A közeli, mai Dózsa György utcai katolikus templom környékén talált 14–15. századi kerámialeletek pedig arról tanúskodnak, hogy itt lehetett Torbágy későbbi magja.)

Külön említést érdemel egy leégett ház (35. obj.), egy késő római–hun kori gödör, amelyben 4 gyermek és három felnőtt koponyáját találtuk (33. obj.), és egy 2–3. századra keltezhető, vasmegmunkálást bizonyító hatalmas gödör (25. obj.). A leletanyag java kerámia, de előkerültek római kori fésűtöredékek, egy 4. századi érem, néhány vaskés része, fibulák, valamint kőeszközök, őrlőkövek stb. A leletanyag a szentendrei Ferenczy Múzeum gyűjteményébe került.

Munkatárs: Kalácska Róbert.

REPISZKY TAMÁS

29. Bodrogkisfalud, Petőfi utca 26.

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B, V

2002. június–július hónapokban leletbejelentés érkezett a Herman Ottó Múzeumba a tulajdonostól, aki házának veteményes kertjében a kerti munkák alkalmával cserepet és köveket talált. Július 24-én helyszíni szemlét végeztünk a területen. A kiskert a Bodrog magaspartján terül el. Az utca nagyjából párhuzamos a Bodrog folyásával.

A beszolgáltatott, igen nagy mennyiségű anyagban nagyon jó díszített bükki és tiszadobi töredékeket, neolitikus házi kerámiát, kovát, obszidiánt, csiszolt kővést és késő bronzkori–kora vaskori (?) edénytöredékeket találtunk. A terepen a felszínen kb. 15×10 méteres területen nagy sűrűségben találtuk az őskori települések anyagát.

A tulajdonos szerint szomszédja is talált hasonló leleteket a kertjében. Valószínűnek tartható, hogy a vízparti kiemelkedésen hosszan elnyúló települések húzódtak. Szükséges lenne egy kisebb leletmentést végezni a területen.

KOÓS JUDIT – CSENGERI PIROSKA

30. Boldog határa

(Heves megye) B?, Sza, Kö

2002 végén terepbejárás során az alábbi öt lelőhelyet regisztráltuk a település közigazgatási területén.

Telek-puszta: A Hatvan és Boldog településeket összekötő úttól K-re 40 méterre húzódó magasparton 40×20 m kiterjedésű lelőhely. A leletanyag döntő többségét szarmata edénytöredékek (korongolt, szürke perem-, oldal- és fenéktöredékek) és kisebb számban jellegtelennek mondható, durva anyagú, sárgásbarna szí-

nű, őskori (feltehetően bronzkori) oldaltöredékek alkotják. A terület folyamatos talajművelés alatt áll.

Csapási-dűlő és Telek-puszta között: A Hatvan és Boldog településeket összekötő úttól keletre fekvő Csapási-dűlő és Telek-puszta között, a Budapest–Szolnok vasútvonaltól 50 m-re délre. A 80×25 m kiterjedésű lelőhely leletanyagának döntő többségét jellegzetes szarmata edénytöredékek, kisebb számban jellegtelen, durva anyagú bronzkori(?) oldaltöredékek teszik ki. A magaspart, melyen a lelőhely fekszik, az úttól Ny-ra is folytatódik, így elképzelhető, hogy a lelőhely oda is áterjed, de ezt ellenőrizni nem állt módunkban. A terület a folyamatos művelés miatt pusztul.

Surján-dűlő I.: A községtől 900 m-re Ny-ra, az egykor mocsaras, lapos tájból kiemelkedő, ÉNy–DK irányban hosszan elnyúló Surján-dűlő DNy-i lejtőjén fekszik a 60×25 m kiterjedésű lelőhely. Elszórtan kerültek elő középkori, feltehetően 14–15. századi, szürke színű, apró kavicsal és csillámos homokkal soványított, díszítetlen, illetve fehér színű, csigavonallal díszített perem- és oldaltöredékek. A dűlő teljes hosszában talajművelés által bolygatott.

Surján-dűlő II.: A dűlő gerincén húzódik végig a lelőhely, mintegy 500 m hosszan és 25 m szélességben. A sűrűn jelentkező leletanyag jellegzetes szarmata telekkerámia. Nagy számban találtunk – feltehetően fémöntésből származó – salakanyagot, áglyenyomatot paticsdarabokat és egy őrlőkő nagyobb méretű töredékét is. A helyszínen paticsos, átégett földfelületet is megfigyeltünk. A lelőhely az intenzív talajművelés következtében erőteljesen pusztul.

Vajda-rét: A községtől 1,5 km-re Ny-ra, a Tura felé vezető úttól 200 méterre délre, Heves és Pest megye határán fekszik a lelőhely, amely a Széles-dűlőnek nevezett magaspart legkeletibb magaslatán terül el. Egy bronzkori tell, melynek kiterjedése 70×60 m, de leletek a talajművelés és az erózió következtében nagy számban gyűjthetők mintegy 100 m sugarú körben is. A leletanyagot jellegzetes bronzkori, döntően a Hatvani kultúrába sorolható, kézzel formált, szürkés- és sárgásbarna színű, seprűdíszes és textilmintás, illetve durvább anyagú, díszítetlen oldaltöredékek alkotják. A lelőhely talajműveléssel veszélyeztetett.

VÁRADI ADÉL – ORAVECZ DÓRA

31. Boldogkőváralja, Boldogkő vára

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kö, Kú

2002. szeptember 23-án kezdődött meg a középkori és kora újkori alsóvár régészeti kutatása és a teljes vár szondázó falkutatása. A vár felső szintjeinek teljes régészeti kutatása az 1960-as évek elején megtörtént, akkor az alsóvárban néhány árkot húztak, amelyekkel csak mintegy 1–1,5 méterig vágták át a területet.

Az alsóvár északi szakaszát É–D irányban több árokkal átvágtuk, két Ny–K árokkal pedig a hegyoldal korábbi terepesését, illetve a sziklafelszínt tártuk fel. A ko-

rábbi kutatás során a terület átvágása nem altalajig történt, a jelen mélyítés során 3 méteren Mátyás-kori pénz került elő és a sziklafelszín megközelítően 4 méteren jelentkezett. A kaputorony alatti területen egy faszerezetes építmény nyomai jelentkeztek, amelyet az 1682. évi inventárium is említ.

Az alsóvár északi szakaszán a sziklafelszínt viszonylag nagy felületen megfaragták, annak nyugati szélén téglány metszetű árok fut, belső oldalán helyenként cölöplyukakkal. Ez már az 1964. évi ásatás során is előkeült. Az objektumot a palánkárok első periódusának tekinthetjük. A két Ny-K-i árokban egy falkiszdedési árok és egy palánkfal árkanak betöltése került elő, ezek feltehetően a későbbi periódushoz tartoznak.

A feltárás során elsősorban kora újkori leletanyagot találtunk, nagyszámú mázas és mázatlan kályhacsempét és használati kerámiát. A falkutatás a palotától keletre fekvő falsoros északi végén álló kisméretű őrtorony/bástya falszerkezeteit érintette. Az őrtorony téglalap alakú, boltozatos, háromszintű építmény. Boltváltalai a palota keleti homlokzati falán láthatóak, a boltozott szintre egy jelenleg ablaknak használt szűk ajtón lehetett átmenni.

A vár és környezetének többszöri bejárása alapján nyilvánvalóvá vált, hogy az alsóvár területe nagyobb, mint azt korábban feltételezték.

KOPPÁNY ANDRÁS – ÉDER KATALIN

32. Bonyhád, Köles-földek

(Tolna megye) Ø

Egy 1746-os térképen (TMÖL, T. 20.) ábrázolt templomrom helyének felkutatását kíséreltük meg. A Völgységimalomárok Ny-i oldalán, a Jung-majortól DNy-ra, az árokba ÉNy felől folyó pataktól DNy felé kb. 800 m hosszan bejártuk a kukoricatarlóval borított domboldalt, de csak néhány apró tégladarabot találtunk elszórtan a dűlő legkeskenyebb részén. Az országúttól Ny-ra szintén nem találtunk régészeti leleteket. Mivel a templom kétségtelenül erre a területre lokalizálható, további terepi kutatás szükséges.

ÓDOR JÁNOS GÁBOR – K. NÉMETH ANDRÁS

33. Bóly határa

(Baranya megye) Ő, Kö

2002. március 25. és április 22. között a Janus Pannonius Múzeum Régészeti osztálya munkatársai terepbejárást végeztek a tervezett M6-56 gyorsforgalmi út Baranya megyei szakaszán.

Sajti-dűlő: A 23130. pontnál a nyomvonal keleti oldalán, a nagynyáradi vízfolyáson felül, a K-Ny irányú dombvonulat északi oldalán, 200×200 méteres kiterjedésű településnyomokat találtunk (69. sz. lelőhely).

Vasút alatt: A 23134. pontnál egy K-Ny irányú dombvonulat déli oldalán, vizes nádasra hajló parton regisztráltuk a 70. sz. lelőhelyet. A szántásban sárgás,

agyagos foltok jelezték a középkori települést. A lelőhely kiterjedése: 400×200 m.

Munkatársak: Nagy Erzsébet, Gábor Olivér régészek, Krasznai Péter ásatási technikus, Tari Józsefné gyűjteménykezelő.

KÁRPÁTI GÁBOR

34. Bölcse, Sziget

(Tolna megye) B

A 2002. november 4. és 15. között végzett feltárás célja az 1995-ös leletmentés során dr. Tóth Mihály földjén megfigyelt urnamezős bronzfeldolgozó műhelykörzet további kutatása volt. A Duna árteréből alig kiemelkedő É-D irányú dombhát legmagasabb részén, a D-i telekhatártól húzott 3 m széles 15 m hosszú szelvényünkben 40 cm mélységben mindenütt az eredeti bolygatatlan saras, infúziós lösz altalaj jelentkezett, amelyet csak némileg színezett el a szántott réteg szürke humuszos beszűrődése. A bolygatott rétegben talált rengeteg késő bronzkori cserép ellenére a szelvényben eredeti járószintet vagy lemélyedő objektumot egyetlen esetben sem sikerült megfigyelnünk. Mindössze az eredetileg kitűzött szelvény végében a Ny-i oldalon egy műhelygödört bontottunk ki, mely gazdag urnamezős kerámiaanyaga mellett bronz tokos baltát, olvadt bronzcseppeket, fémöntéshez használt homokköveket tartalmazott. A műhely bontását nem tudtuk teljesen befejezni.

Az urnamezős kultúra tömegesen előforduló, jellegzetes síkozott- illetve turbántekercses peremű edénytöredékei mellett olyan, egyedinek tekinthető tárgyak is előkerültek, mint pl. az 1995-ös leletmentés idején talált öntőmintába illő tokos balta, „holdbálvány”-ok illetve zoomorf fülű edény összeillő darabjai, a korszakra kevésbé jellemző „szoptatóedény”.

A leletek a Wosinsky Mór Múzeumba kerültek.

SZABÓ GÉZA

35. Bölcse határa

(Tolna megye) Kö

2002. október 15-én és november 6-án terepbejárást végeztünk a területen, középkori templomhelyek felkutatása céljából.

Kis- és Nagy-lesvölgy között: Újra azonosítottam a Szelle Zsigmond és Szabó Géza által is ásatással kutatott középkori templomhelyet a 6-os úttól K-re, a paks-dunaföldvári vasútvonal feletti, bozóttal benőtt földnyelven. A kutatóárkokban néhány falrészlet máig kivehető.⁴

⁴ A jelentésben szereplő Paks környéki templomokra (Bölcse, Kajdacs, Nagydorog, Németkér, Madocsa, Tengelic) bővebben: K. NÉMETH A.: „Mostan helyét az eke hasítja és a szél fojdogálja” Középkori templomok Paks környékén (Mutatvány egy készülő megyei összefoglalásból). Paksi Múzeumi Füzetek 3 (2003).